

Morgon-Tidningen

hävdar att folkpartiets press och särskilt Dagens Nyheter i försvaret av borgarrådet Bergvalls kvarstannande i riksdagen intar en annan ståndpunkt än då det för nio år sedan var fråga om att välja socialdemokraten hr Bertil Eriksson till ordförande i Stockholms stadskollegium under bevarande av riksdagsmannauppslag. Tidningen påpekar också att hr Yngve Larsson nu valts till samma post trots att han är ledamot av andra kammaren.

Utän tvivel ligger det något riktigt i Morgon-Tidningens kritik. De uttalanden som år 1941 följdes i Dagens Nyheter kan med visst fog ställas mot det försvar av de nyssnämnda kombinationerna av kommunala och rikspolitiska uppdrag som i några sammanhang presterats under de senaste veckorna. Emellertid måste även andra synpunkter beaktas. Hr Yngve Larsson innehar inga andra offentliga eller privata tjänster än ordförandeskapet i stadskollegiet och riksdagsmannauppslaget; i detta fall lär man inte allvarligt kunna påstå att några svårigheter skall uppstå. Hr Bergvall avsåger sig vid valet

till borgarråd en rad uppdrag — bl. a., vilket Morgon-Tidningen mot bättre vetande förnekar, bankofullmäktiguppdraget —, men stannar som ledamot av första kammaren, dock utan utskottsarbete. Att hr Bergvall förenar de nu nämnda båda uppdragen är, det skall oförbehållsamt fastslås, inte någon idealisk lösning. Då hr Bergvall ombads att ställa sig till förfogande som finansborgarråd gjorde han emellertid riksdagsmannauppslagets bevarande till villkor för anbudsens mottagande. Enligt Dagens Nyheter mening är det klart att hr Bergvall trots detta är rätt man på rätt plats, och vi är övertygade om att han på grund av sin stora arbetsförmåga och sin omfattande erfarenhet skall kunna utan nämnvärda olägenheter förena de båda funktionerna. Självfallet är att hr Bergvalls arbete till ojämförligt största delen blir förlagt till Stockholms stadshus.

D • N
25/10 1950

Debatt kring norska beredskapslagen

Förslaget till norsk beredskapslag, med dess vittgående fullmakter för regeringen vid krigsfall och i andra händelse situationer, har väckt en otomordentligt livlig debatt. Inom alla partier tycks meningarna vara delade — utom naturligtvis i kommunistpartiet, mot vilket lagen väsentligen är riktad. Trots att förslaget framlagts av arbetarpartiets regering har även inom detta parti kritiska röster framträtt; Arbeiderbladet stöder visserligen förslaget, men landsorganisationen har gjort åtskilliga invändningar, och den radikala tidskriften Kontakt har framfört en principiell kritik. Tidningarnas hållning liksom den stora radiodebatten torsdagen den 12 oktober visar tydligt att problemet icke uppfattas som en partifråga. Karaktäristiskt för diskussionen är att en rad författare gjort tankvärda och uppmärksammade inlägg; medan Arnulf Överland närmast ställt sig på regeringens sida, har lidelsefulla angrepp mot lagen gjorts av Sigurd Hoel, Helge Krog och Aksel Sandemose. Bergens studenter har vägrat att anta en resolution i frågan, vilket tyder på att majoriteten är för lagen, medan studentföreningen i Oslo efter debatt vid flera sammanträden generellt tagit avstånd från förslaget. En rad yttranden om lagförslaget har översänts till stortingutskottet från skilda organisationer, såsom advokat- och pressföreningarna; med rätt har man anmärkt att dylika yttranden borde ha infördrats före förslagens framläggande.

I det hela har diskussionen stått på ett högt plan, och den har säkerligen varit av värde därigenom att för demokratin viktiga frågor blivit allsidigt och skarpt belysta; det har på goda skäl sagts att själva debatten stärkt den demokratiska beredskapen. Detta utesluter naturligtvis inte att många inlägg genom sin alltför generella och

principiella natur och genom sina överdrifter snarare varit ägnade att bortskymma än att klarlägga de konkreta frågorna.

De allmänna skälen för lagen är lättförståeliga och lätta att sammanfatta. Man vill inte "tas på sängen" som den 9 april 1940. De norska statsmakterna måste vara redo att inte bara vid krigsfall, utan också i sådana lägen då landets säkerhet ställs på spel genom inre och yttre hot vidta verksamma åtgärder mot förrädare. Att vänta till dess kommunisterna skriker till förrådiska handlingar är inte möjligt; de som på starka skäl misstänkts för att förbereda förräderi måste oskadliggöras i tid, och för det ändamålet krävs internering genom förvaltningsbeslut. Den vanliga strafflagen är inte tillräcklig då det gäller att döma personer som begått förräderi: dels måste förfarandet göras ytterligt snabbt, dels måste dödsstraff kunna avkunnas, ty ett fängelsestraff är i denna situation, då förrädarna väntar att inom några veckor bli befriade av en främmande armé, inte avskräckande; därmed motiveras bestämmelserna om förräderidomstolar och en särskild förräderiprocess även utanför krigsmakten. Pressen måste hindras att mana till förräderi och att genom falska upplysningar främja fiendens avsikter, och i detta syfte är en fullmakt för regeringen att inskrida med censur och utgivningsförbud påfrånkomlig.

Oppositionen mot lagen har i sina allmänna synpunkter inte sällan gått till så uppenbara överdrifter att den snarast givit lagens anhängare vapen i händerna. Då man som Helge Krog talar om "självmord av fruktan för döden" och alltså gör gällande att förslagens antagande skulle bereda vägen för en diktatur är det svårt att följa med. Visserligen är det sant att en hänsynslös regering stödd av en hänsynslös stortingsmajoritet skulle kunna begagna lagen till extrema frihetsinskränkningar utan bärande grunder, men all anledning saknas att befara sådana maktövergrepp, och för alla måste det stå klart att om

majoriteten inom stortinget och den på denna majoritet stödda regeringen överger demokratin, så kan inga regler i världen hålla folkstyrelsen vid liv. Lika överdrivet är påståendet att lagens antagande skulle demoralisera hela folket såsom ett uppgivande på förhand av demokratin grundsatser. Sådana synpunkter kan anföras, och har anförts, mot alla förslag till demokratiskt självförsvar — trots att i realiteten detta självförsvar ingenstades drivits så långt att demokratin centrala värden förstörts, medan en total slapphet mot förrädare och diktatursträvare i en rad stater bevisligen förberett folkstyrelsens undergång. Egendomlig är också tanken att ingripanden mot kommunisterna i de lägen det här gäller skulle ge dessa förrädare större anslutning. Den tanken är en oreflekterad tillämpning av föreställningen att statliga ingrepp mot en rörelse stimulerar dess växt, en på kristendomens historia byggd söndagsskolesats, vars ohållbarhet inses vid ett ögonblicks reflexion.

En speciell svaghet i den allmänna kritiken av regeringsförslaget synes ligga däri att man med kritiken förenar framhävandet av att regeringen även utan lagstiftning har en konstitutionell nödrätt i sådana situationer som lagen avser. Det sägs alltså inte att regeringen under inga förhållanden får handla såsom lagen anvisar utan att den kan handla på detta sätt oberoende av om lag antas. Denna ståndpunkt har motiverats med att en konstitutionell nödrätt som inte fixeras i lag skulle vara mera smidig och användbar och att regeringen endast vid begagnandet av en sådan nödrätt skulle kunna göras konstitutionellt ansvarig. Från demokratisk synpunkt borde det väl tvärtom vara lämpligare att regeringens befogenheter åtminstone i huvudsak fastslås och därmed begränsas; att regeringen blir ansvarig i vanlig ordning även vid utövningen av sina rättigheter enligt beredskapslagen är obestridligt. Och framför allt: det gäller ju att genom den s. k. nödrättens reglering redan på förhand möjliggöra förberedelsen för dess tillämpning i framtiden.

När det gäller en del konkreta bestämmelser i lagen har däremot kritiken starka argument. Huvudfrågan är, som tidskriften Kontakt påpekar, under vilka förhållanden de i lagen stadgade fullmakterna skall